

*Acta des particulieren Noorthollantschen synodi,
begonnen binnen Haerlem den XXX^{en} Maij¹⁾ anno 1606.*

Dese synodus is aengevangen met een ghebet ende propositie wt het 18 cap. Matth. vers. 20 van D. JOANNE MATTHISIO.

Syn gelesen de credentien dergener, die tot desen synodum zijn gedeputeert, ende goetgevonden, comparerende achtervolgende de voornoemde credentien wt die classen van

Haerlem:

JOANNES MATTHISIUS, dienaer tot Haerlem.
THEODORUS NICOLAI, dienaer tot Akersloot.
JAN DE WOLFF, ouderlingh tot Haerlem.
BERT CLAESZ, ouderlingh tot Assendelft.

Amsterdam:

JOANNES URSINUS, dienaer tot Amsterdam.
NICOLAUS BODEGERUS, predicant in Loosdrecht.
JAN THOMASZ, ouderlingh tot Amsterdam.
JAN FRANSZ, ouderlingh tot Weesop.

Hoorn:

JOANNES WILSOETS, dienaer tot Hoorn.
EVERARDUS MICHAELIS, dienaer tot Oost- ende Westblocker.
PIETER WILLEMSZ SPELDEMAKER, ouderlingh tot Hoorn.
SEBASTIAEN JANSZ, ouderlingh tot Spanbrouck.

Enchuijsen:

HERMANNUS GERARDI, dienaer tot Enchuijsen.
JOANNES WALESIUS, dienaer in Bovencaspel.
ALBERT ALBERTSZ, ouderlingh tot Enchuijsen.
POUWELS WILLEMSZ, ouderlingh tot Bovencaspel.

Edam:

CORNELIUS PETRI, dienaer tot Edam.
CAROLUS PETRI, dienaer tot Purmerendt.
FRANS WILLEMSZ, ouderlingh tot Monickedam.
PIETER VAERS, ouderlingh tot Edam.

Alcmair:

ADOLPHUS VENATOR, dienaer tot Alcmair.
VINCENTIUS MEUSEVOET, dienaer tot Schagen.
DODE JANSZ MEDENBLICK, ouderlingh tot Alcmair.
JAN MATTHYSZ, ouderlingh tot Schagen.

1) »XXXen May" B heeft »2 Juny". Evenzoo A en E.

Sijn insgelix met behoirlicke credentie verschenen D. WINALDUS JOANNIS van wegghen die van Gelderlandt ende D. JOANNES BETIUS, dienaer tot Dordrecht, mitsgaders D. FESTUS HOMMIUS, dienaer tot Leyden, om de goede correspondentie te confirmeren ende dese vergaderinghe met haren goeden raet ende advijs te dienen.

Syn mede met behoirlicke credentie gecompareert van wegghen de E. E. heeren Staten de erentveste, wyse ende hoochgeleerde heeren Mr. ROMBOUT HOGHERBEETS, raedt ordinaris in den Hoghen Raedt, ende Mr. NICOLAUS CROMHOUT, raedt ordinaris in den Provinciaelen Raet, om volgens hare commissie regart te nemen, dat in dese vergaderinge geen politijcke saken werden gehandelt nochte eenige kerckelycke saken, den staet der kercken int gemeen aengaende etc.

[*Verkiesinge*] ¹⁾. — Hierna is gecoren tot presidem D. JOANNES MATT[HISIUS], tot assessorem D. HERMANNUS GERARDI, tot scribam JOANNES WILZOETS.

1.

[*Rapport* P. CORNELI]. — PETRUS CORNELII, dienaer des h. evangelii tot Enchuijsen, heeft met goet contentement deser vergaderinge gerapporteert syn besoeingne ende wedervaren in den synode tot Groeningen ende is van sijne neersticheijt bedanct geworden.

2.

[*Refutatie der Wederdooperen*]. — Also men verstaet, dat D. doctor JACOBUS ARMINIUS niet en vordert in de refutatie der argumenten der Wederdoperen wt oirsaken, in de voorgaende synodo articulo 3 verhaelt, is goetgevonden dese saecke te bewaren tot den aenstaenden synodum nationalem om bij deselve daerinne gehandelt te worden na behoren.

3.

[*Translatie*]. — De saecke van de translatie des bijbels, D. WERNERO HELMICHIO opgeleijt, mitsgaders vant eijlandt van Urck wort gelaten by de resolutien des voorgaenden synodi, tot Alcmair gehouden, art. 4 ende 5.

4.

De deputati onses sijnode hebben voorgesteld, oft niet geraden en is, dat men D. HELMICHIO voorhoude met dien van Suijthollant, die tselve

¹⁾ De tusschen [] geplaatste marginalia bij deze acte ontbreken in D en zijn hier overgenomen uit C.

goetgevonden hebben, dat hy alle jare sowel in den Suijt- als Noorthollantschen synode sal inbrengen ende vertogen, tgene hy in de translatie des bijbels gedaen ende gevordert heeft. Item oft men hem oock niet en sal voorhouden, dat hy int oversetten soveele by de woorden van onse translatie, die wy dagelicx gebruijcken, sal blijven, als de waerheijt sal connen verdragen. Is besloten, dattet beyde geschieden sal.

5.

[PISCATORIS *translatie.*] — Op de begeerte D. BAUDARTH, welke versoect met autoriteijt der synoden te mogen oversetten den Hoochduijtschen bybel PISCATORIS alleene bij provisie, totdat de translatie, die by den kercken versocht wort, in druck gebrocht wert, is goetgevonden, dat men het laet berusten by de resolutie des Suijthollantschen synodi ende wort de saeke wtgesteld tot den nationalem synodum.

6.

[*Redenen van trauwen der ongedoopte etc.*] — Wat aengaet het drucken van de redenen, die bijeengesteld syn om te beantwoorden de argumenten in de materie van het trouwen der gedoopte ende ongedoopte etc., item de saecke van de historie der kercken, also dit gemeene saecken syn, worden die gerefereert ad synodum nationalem.

7.

[*Scriba.*] — Dewijle de voorgaende sijnodus tot de classes gerefereert heeft de vrage van een geduerige scriba, oft geraden is, datter een gestelt werde, is by het meestendeel der classen ongeraden gevonden.

8.

[*Broec.*] — Is rappoort gedaen van de handelinghe tot Broeck, waertoe commissie was ghegeven in de voorgaende synodo arti. 16 ende verclaert, dat de saeke deur de genade des Heeren tot een volcomen bevredinge is gebracht, daeraen het synodus een goet genoegen heeft.

9.

[CUPUS.] — Het versoeck van TIELMANNUS CUPUS om te hebben de namen aller predicanten, die in dese troublen gedient hebben in desen quartiere, in voornemen sijnde eene kerkelycke historie te beschrijven, wort om redenen onnodich geacht.

10.

[*Oncosten.*] — Op de vraghe, tot de classes gerefereert, oft niet geraden is (om alle swaricheden te meer te voorkomen ofte verminderen ende te

beletten de veelfuldige deputatien, die ter oorsake van dien jaericx gedaen worden) dat de oncosten sullen betaelt worden by die kercken ende personen, die men bevinden sal in de moeijte ende swaricheijt schuldich te wesen, is by de meeste stemmen geraten gevonden ende geresolveert, dattet selve sal geschieden, mits dat de executie geschiede op de bequaemste wijze meughelyck synde.

11.

[SAM. BUSSERUS.] — Is gecompareert voor de vergaderinge die E. heere SOGART, raedt van wegen die van Zeelant in der admiraliteijt tot Amsterdam, intercederende voor SAMUELEM BUCERUM wt oorsake van een lametabel schrift, van voorsz. SAMUEL aen hem gesonden ende versoeckende, dat dese jegenwoordige vergaderinge, door de liefde bedeckende sijne voorgaende fauten ende ergelijck leven ende siende op synen jegenwoordigen armelycken staet, mits daerby voegende sijne beloften van oprechte bekeringe, sijne geleertheit ende bequaemheynt int leeren, hem soude recommanderen, ten eijnde dat hy erghens tot den dienst der kercke mochte weder toegelaten worden. tSynodus, dit versoeck overwegende, verclaert van herten ghenegen te zijn om den voornoemden SAMUELEM BUCERUM te bevorderen, wanneer haer maer en bleke seker getuijnisse van sijne bekeringe. Maer dewijle geen genouchsaem bewys van bekeerige en blijct, maer ter contrarie geruchten syn, dat hy int oude wesen voortgaet, so verstaet het synodus, dat men hem voor dese tijt niet en can tot den dienst der kercke toelaten nochte erghens anders toe recommanderen, maer wil wel goede informatie nemen op syn comportement ende leven ende voortaan goede opsicht op syn persoon ende leven hebben, daarvan den last ende sorghe gevende den classen van Haerlem ende Alemair, dewelcke oock conjunctim ten overstaen van de gedeputeerden des synodi sullen mogen oordelen, off hij sonder nadeel van de eere Gods ende quetsinge van de stichtinge der gemeente sal mogen in toecomende tyden erghens toe gerecommandeert werden, by welke resolutie oock het synodus blijft, nadat sijne brieff gelesen is geweest.

12.

[Broec.] — Opt schriftlyck vertooch, dese vergaderinge overgelevert wt den name der burgemeesteren ende vroetschap tot Broeck in Waterlandt, in twelcke hare E. baden ende versochten, dat haren predicant PETRUS EMILIUS wt name des synodi soude vermaent worden tot onderhoudinge van den vrede, na sovele moeijten opgerecht, met eenige harde redenen, dat sij door andere middelen souden genootsaect wesen daerinne te versien tot PETRI meerder constrictie ende ruste van hare burgerije ende gemeente, ingevalle de vrede door PETRUM EMILIUM voornoemt soude ge-

broken worden, is geresolveert, dat het schrift impertinent is ende van de vergaderinge niet en wort aengenomen. Verstaet niettemin het synodus, niet wt oorsake vant schrift maer dat de gemaecte vrede onverbrekelyck mochte gehouden worden, dat niet alleene PETRUS EMILIUS maer oock die syn partie geweest syn, vermaent sullen worden tot onderhoudinge van den voornoemden vrede. Ende overmits eenige redenen, int schriftlyck vertooch gementioneert, syn oock vermaent de twee burge-meesteren, die met dit vertooch verschenen, dat sowel sijluiden als die van den gerechte tot Broeck haer souden wachten eenighe procedure teghen PETRUM EMILIUM, haren predicant, voor te nemen, maer so sijluiden wat hebben tegens EMILIUM voornoemt, dat se dat bringen sullen an den classe van Edam. Item syn oock vermaent, dat sijluiden selve den vrede souden onderhouden, daertoe sy haer verplicht hebben.

13.

Ende opdat de vrede in de gemeente tot Broeck tusschen PETRUM EMILIUM ende de versoende partie te vaster mach onderhouden worden, sal de classis tot Edam goede toesicht nemen over PETRUM voornoemt ende de gemeente tot Broeck, als wesende mede een lidt haerder classe. Ende soverre, daert Godt voor behoede, nieuwen twist soude comen op te rijsen, sal de voornoemde classis van Edam tot wechneminghe derselver moghen gebruijcken de hulpe van de gedeputeerden onses synodi.

14.

[*Rapport HILLENII*] — CORNELIUS HILLENII heeft met genoeghen der vergaderinghe rappoort gedaen van syn deputatie op den Gelderschen synodum ende is van de vergaderinge bedanct geworden.

15.

[*Verclaringe eens suspecten dienaers.*] — Op de vraghe van den deputatis onses synodi, off niet een dienaer, in conformite van tgene in den synodo van Suijthollant besloten is, op welken suspicie valt van on-suijverheynt in der leere, van den classe gevraecht zynde, niet ¹⁾ en sal gehouden wesen hem te verclaren, hoe hy hem int point, daarvan de vraghe is, verstaet, wort by den meesten stemmen goetgevonden dese saecke te brengen aen de respective classen.

16.

[*Verkiesinge van Hoorn.*] — Also van den gedeputeerden deses synodi wt naeme ende van wegen eeniger broederen van de kerkke van Hoorn

¹⁾ »niet" is doorgehaald in B.

een seecker vertooch den synodo overgegeven is belangende die verkiesinge van ouderlingen ende diaconen met aenwijsinge seeckerer abuysen ende inconvenienten, die sodanige verkiesinge met haer vereenicht heeft, is by den broederen deses synodi goetgevonden, dat also die verkiesinge by het corpus der gemeente nu alreede geschiet is ende derhalven nu niet wel can verandert worden, dat men die dolerende broederen van Hoorn sal te verstaen ende te kennen geven, dat haer versoeck seer prijsselicken is ende oock wel na d'ordinantie aller anderer kercken behoort onderhouden te worden, ende dat men derhalven denselven broederen aendien sal, dat in de naeste toecomende verkiesinge telassis van Hoorn met die gedeputeerden deses synodi arbeyden sullen, dat die verkiesinge van ouderlingen ende diaconen in conformite van andere kercken worde gedaen ende volgens achtervolcht, also die synodus verstaet, dat die redenen van die provisionele toelatinge sodaniger voriger verkiesinge wechgenomen syn, ten ware dat hierentusschen het synodus nationalis soude mogen gehouden worden, tot denwelcken alsdan dese saecke sal worden gebracht.

17.

[PETRUS EMLIUS.] — PETRUS EMLIUS, predicant tot Broeck in Waterlant, in de vergaderinge verschenen synde, heeft deselve voorgehouden: eerstlyck dat nu de vrede volcomentlycken gemaect was, maer dat hij verstaen hadde, datter een schrift aen dese vergaderinge was gesonden, twelcke hy besorchde, dat mochte wesen tot nadeels syns persoons; ten anderen versoect mede, also de kercmeesters in synen dorpe by gebreke van middelen niet en vermeugen te doen nootsakelycke reparatie aen syn woninghe, dat de E. vergaderinge soude believen voor hem te intercederen by de E. Gedeputeerde Raden van Westvrieslant, dat hem soude mogen eenige subsidie van hare E. tot de reparatie voornoemt gegunt worden; ende ten derden heeft hy den synodo gepresenteert eenige predicatien over het 17 cap. Apocalipsijos. Deze dingen in communicatie geleijt sijnde, is besloten, dat men PETRO EMILIO voor antwoorde geven sal: opt eerste, dattet wel waer was, datter een schrift is gecommen, maer dat het de synodus niet en heeft aengenomen tot nadeel syns persoons ende dat men hem vermanen sal tot continuatie der vrede, dat hy ter oirsake van dit schrift hem niet en sal becommeren noch eenich ondersoeck doen maer selve eenen ijegelycken tot vrede vermanen, gelyck de andere syn vermaent geweest ende sullen noch vermaent worden; opt tweede, dat het classis van Edam hem sal de handt bieden ende behulpich syn by de kerckmeesters, opdat hy mach comen tot de versochte reparatie, ende in cas van weijgeringe sullen sij tsamen met de kercmeesters, so sy daertoe te verwilligen syn, ofte anderssins alleene met PETRO

EMILIO voornoemt trecken voor de E. Gedeputeerde Raden vant Noorderquartier ende versoecken de voorsz. subsidie wt hare ende synodi name; ende opt derde, dat syn schrift sal gegeven worden den deputatis onses synodi, die dat oversien ende in den naesten *sijnodo* daarvan rapport doen sullen. Welcke resolutie EMILIO is aengeseyt, ende heeft beloofd, dat hy hem na de vermaninge des *sijnodi* wil schicken.

18.

[*Substitutie van een dienaar loco senioris.*] — Dewijle geen ander ouderlingh gecomen en is in de plaetse van BERT CLAESZ, dewelcke met consent des *sijnodi* in aensien sijner swacheijt na huijs getrocken is, so is ter begeerte van den gedeputeerden des classis van Haerlem geconsenteert, dat D. JOANNES BOGARDUS syn plaetse sal bewaren mits dat andere classes in *casu necessitatis* sulcke vrijheijt mede genieten sullen.

Gravamina.

19.

[*Studenten.*] — Opt gravamen van Haerlem aengaende de studenten, die, wt den scholen comende, onderstaen op dorpen ende in ander kercken te predicken ende andere actien des dienstes te betreden, sonder dat sij ten minsten provisionelick geexamineert syn, is geresolveert, dat geen student, wt de schole comende, hem sal onderwinden te predicken sonder ten minsten by provisie van den classe geexamineert ende toegelaten te wesen.

20.

[*Praeparatie ad nat. synodum.*] — Opt gravamen van Amsterdam, oft niet geraden en is, dat men in den particulieren *synodo* sal eenige voorbereydinge maken tot den *synodum nationalem* ende hoedanige, is goetgevonden by de meeste stemmen, soveele de voorbereydinge aengaet, dat die alhier sal geschieden, mits dat in deser saecke niet en worde gehandelt dan op het goetvinden ende approbatie van de respective classes.

21.

[*Synodus nationalis.*] — Also de resolutien der classes over de brieven, van de gemeente tot Amsterdam ende gedeputeerden gesonden, medebrengen, dat d'inhout derselver brieven in den *sijnodo* sal verhandelt worden, so is by dese vergaderinge onder het goetvinden der classes geresolveert, dat het *synodus nationael*, bij de E. E. Mog. heeren Staten geconsenteert, by den kercken sal aengenomen worden onder de conditien, in de acte van hare E. Mog. begrepen. Want hoewel de

kercken geerne hadden gesien, dat hare Ed. Mog. een simpel acte hadden believen te verleenen ende dat het synodus na voorgaende gebruik, in dese landen onderhouden, nu oock soude werden aengevangen, nochtans also het synodus verstaen heeft het goet devoijr, twelck de gedeputeerde by hare E.E. daertoe hebben gedaen ende daerbeneffens oock de verbale verclaringe, die hare Ed. hebben gedaen over de revisie van de Confessie, te weten dat hare Ed. meijninge geensins en is, dat deselve revisie soude geschieden om daerdoor eenige nieuwicheyt ofte veranderinge in de suijsverheyte der leere, so die in de Gereformeerde kercken deser Vereenichder Landen wort geleert ende in de Confessie voornoemt mitsgaders den christlycken Catechismo is begrepen, soude geschieden, gelyc oock sulcx de meijninge harer Ed. te wesen de heeren commissarisen der E.E. Mog. heeren Staten van Hollant ende Westvrieslant tot meerder versekeringe dese vergaderinge hebben verclaert, so is dese vergaderinge tevreden, dat het synodus generael onder deselve conditie van revisie sal worden geaccepteert ende aengenomen. Soveel belangt dat oock de Ed. Mog. heeren Staten in deselve hare Ed. acte verclaren van meijninge te syn eenige kerkelycke personen te beroepen om communicatie met deselve te houden over den tijt, plaetse ende maniere des houdens vant nationael synodus voornoemt, verstaet oock dese vergaderinge, dat hetselvede na haerder Ed. believen sal geschien, behoudens dat de personen, daertoe beschreven synde, sullen vermaent worden door hare kercke ofte classe, gelyck sy oock van dese vergaderinge vermaent worden mits desen, goede voorsichticheyt te gebruiken ende wel toe te sien, dat sy in deselve communicatie niet en handelen, dat tot prejuditie der suijsverer leere deser kercken ende welstant ofte order derselver eenichsins soude strecken. Ende wil oock dit synodus den E. heeren commissarisen voornoemt gebedden hebben by den Ed. Mog. heeren Staten Generael te versoeken, dat hare Ed. soude believen de kercken die vrijheijt te laten behouden, dat de personen, van hare Ed. tot sulcke communicatie begeert, by den classen ofte synoden respective souden werden genomineert ende gesonden. Wat aengaet dat het synodus sal beroepen werden in den name ende autoriteijt der Ed. Mo. heeren Staten als hooghe overheyte deser landen ende voedsterheeren der kercke, is dese vergaderinge tevreden, dat sulcx sal geschieden, betrouwende nochtans hare E. Mo., dat de kercken daerin na hare qualiteijt sullen worden gerespecteert ende erkent. Ende oversulcx dat de nominatie der personen, die op den synodum van wegen der kercken sullen verschijnen, staen sal by den classen ende synoden respective.

hare resolutien, over het nationaal synodum genomen, overschrijven aen de kercke tot Amsterdam ende gedeputeerden des synodi, gelyck ooc deselve den voornoemden classen sullen laten weten, welke de meeste stemmen in desen syn.

23.

Wort oock den deputatis synodi in last gegeven te vervorderen de advijsen ende resolutien van de andere synoden op het houden des nationaal synodi, bijaldien deselve te langhe soude achtergehouden werden, gelyck mede de kercke van Amsterdam vermaent wort bij de Ed. Mo. heeren Staten aen te houden, dat het synodus nationaal geffectueert worde.

24.

De personen, die van hare Ed. Mog. begeert sullen wesen tot de communicatie, te voren verhaelt, sullen haer vervoegen by den gedeputeerden des synodi ende eenige van de oudtste predicanten, dewelcke sullen deursien de oude acten, opdat sij wt deselve mogen hebben eenige materie van voorstellingen ende des te bequamer met hare Ed. Mog. in communicatie treden.

25.

Tot verlichtinge der gedeputeerden is goetgevonden, dat een yder classis sal deursien ende ondersoecken alle synodale acten van den jare 1587 aff, die in de stadt haerder classe syn gehouden. Ende wat daerin bevonden wort gerefereert te wesen tot den synodum nationaal, sal metten eersten aen den gedeputeerden overgesonden worden.

26.

Het classis van Amsterdam gelyck oock het classis van Almar geven de vergaderinge te bedenken, oft niet geraden en is te vermeerderen het getal der personen, die op den synodum nationaal sullen trecken. Ende men verstaet dit een point te wesen, daarvan mede sal gehandelt worden in de communicatie met hare Ed. Mo. ende dat hetselve in de wt-schrijvinge des synodi nationaal neffens andere pointen mede sal begrepen syn. Ende is hiervan niet wyders gehandelt.

27.

Hoorn. [Questie matrimonial.] — Op het eerste gravamen van Hoorn, waerinne gevraecht wort, nadien in den nationaal synode tot Middelburch, anno 1581 gehouden, geresolveert is, dat het niet eerlick en can geschieden, dat ijemant trouwe de weduwe van dien, wiens suster hy te

voren ter houwelycke heeft gehadt, oft een kerckendienaer sodanige personen met goede consciencie mach in den houwelycken staet bevestigen, wort geantwoort: nadien sulck een houwelyck niet en strijt tegens Godes woort ende dat hetselfde van de E.E. heeren Staten toegelaten wort, dat hetselve van den dienaer met goede consciencie can geschieden.

28.

[*Conventiklen.*] — Opt tweede wort gehouden, dat het noodich is, dat men nochmaels ernstelyck by de E.E. heeren Staten sal anhouden, dat de conventiculen der Papisten, die dagelycx vermenichfuldigen, geweest worden.

29.

Enchuijsen. [*Dootslagers.*] — Opt eerste gravamen van Enchuijsen aengaende de dootslagers is besloten, dat men aen de E. Mo. heeren Staten ernstelyck sal versoecken, dat hare E.E. believe tot verhinderinge van het overvloedich dootslaen alle middelen, daertoe dienstelyck, te gebuycken.

30.

[*Soengelt.*] — Op het tweede, off een christenmensche vermach in cas van soen over eenen dootslach in eeniger manieren gelt te nemen, aengesien diegene, die na den soen staen, geen ander ooghemerck en hebben in desen, dan omdat sij te beter tparadoen van de hooghe overicheijt souden mogen becommen etc., is geresolveert, dat het niemant geoorloft en is sulcx te doene, ten ware dat sulcx by de overicheijt verstaen wierde tot reparatie van de schade ofte assistentie van de weduwe ofte kinderen, die de nedergeslagene nagelaten heeft.

31.

[*Abuysen int byslapen ende licentie der Papisten.*] — Opt derde aengaende de affgoderije ende grote licentie der Papisten, gelyck oock opt vierde, roerende vant onwettelick byslapen der jongheluiden voor de confirmatie des houwelycx, is geresolveert, dat men ernstich aenhouden sal by de hoghe overicheyt, dat hierinne mach verbeteringe gegregen worden. Ende opdat de saken met meerder vrucht mogen ten Hove ge-effectueert worden, sullen de classen, daer dese swaricheden voorvallen, van dese alsmede van den dootslach eenige notabele exemplen met de ommestandicheden van dien oversenden an den gedeputeerden des synodi om geremonstreert te werden an de hoghe overheyt.

Alcmair. [*Questie van combinatie.*] Belangende het appel der broederen des classis van Alcmair aen den synodum, teghens die broederen des classis van Hoorn gedaen, heeft het synodus om dese saeke te beslich-tigen tusschen beyde classen daertoe de twee ¹⁾ gedeputeerden deses synodi met twee dienaren, een wt den classe van Enchuijsen ende een van Edam, gedeputeert.

Particularia.

Haerlem.

1.

[*Predicanten moeten proefprediken doen met class. advijs.*] — Also men bevindt, dat de kercken ten platten lande vacerende, somtyts toelaten ijemant, die se willen beproeven om te beroupen, lichtelyck op den prediestoel laten comen, waerwt dicwils eenige swaricheyt onstaet, is de vrage, oft niet ordre dient gestelt, dat in sulcken gevalle niemant toegelaten worde dan met kennisse ende consent des classis ofte gedeputeerden derselver ende met wat gevoechlijke middelen men daerinne soude connen voorsien. Wort geresolveert, dattet tot sulcken eijnde te predicken niemant en zal geoorloft syn dan met consent ende toelatinge des classis oft harer gedeputeerden, ende so de plaetsen verre ghelegen syn als op Texel ende diergelycke, met twee ofte drie van de naestgesetene predicanten ende dat de censure tegen den overtreders sal staen ter discretie van de classe respective.

2.

[*Praeferentie der studenten* ²⁾] — Dewyle het collegie der theologie door sonderlinge beneficie ende grote costen der E. heeren Staten is opgerecht tot dien eynde, dat bequame mannen tot den dienst der kercken mochten worden gevordert ende men bevindt, dat dicwils, de studenten ledich gaende ende op den dienst wachtende, andere die niet en hebben gestudeert meer begeert worden, is de vraghe, oft niet goet ware, dat orde gestelt worde by den synodum, dat deselve studenten caeteris paribus boven anderen sullen worden geprefereert. Wort geantwoort, dattet recht ende billick is, dat se geprefereert worden.

3.

[*Trauwe van overspeelders.*] — Off een man met de vrouwe mach in

¹⁾ »twee” ontbr. in B en is doorgebaald in C. ²⁾ B heeft in plaats van dit marg. »Studenten Theologie voor idioten geprefereert.”

den houwelycken staet bevestiget worden, met welcke hy int leven van syn huijsvrouw in overspel niet alleen geleeft heeft maer heeft hem oock laten met haer, terwijle syn huijsvrouwe noch leefde, laten opschrijven ende twee wtroepingen geven, nu by deselve (syn rechte vrouwe gestorven synde) eenen goeden tyt geseten heeft so voor als na den doot van syne huijsvrouwe ende noch sittende, versoect getrouwt te syn. Wort versocht het advijs des synodi ende voor antwoorde gegeven, dattet niet en mach geschien.

Enchuijsen.

4.

[*Solliciteren voor dootslagers.*] — Off een procureur, synde een lidtmaet van de gemeente, vermach ten Hove te reijssen aen de hooge overicheijt om een officier van een subalterne vierschare de handen te doen sluijten, dat hy tegen eenen openbaren dootslager niet en sal procederen. Wort geantwoort, dat de kercke, daer sulck een procureur woont, denselven in gevalle van sulcke casus sal vermanen toe te ziene ende te wachten, dat hy hem niet en vergrijpe tegen den eedt, int stuck van syn officie gedaen. Ende soverre met sodanich een procureur moste van wegen de kercke gehandelt worden, dat tselve met discretie ende na eysch der sake sal geschieden.

Alcmair.

5.

[*Voorzangers litmaeten.*] — Op de vraghe van die van Alcmair, oft een persoon, geen lidtmaet sijnde, mach in de kercke bedienen het ampt van voorlesen ofte voorsingen, is geresolveert, dat een leser ofte voorsinger behoort een litmaet te wesen

[*Sabbath-misbruuc.*] — Op de tweede vraghe van die van Alcmair, bij wat middelen dat men weeren sal het misbruijk van den Sabbath, insonderheijt twelcke geschiet van de overheijt ten platten lande ¹⁾ op deselve dagen, is goetgevonden, dat men sodanige overheden sal aenspreken ende vermanen ende, byaldien sij geen gehoor en geven, dat ment verder sal versoecken, daer het behoort versocht te wesen.

33.

[*Deputati*] — D. JOANNES BOGARDUS, nu twee jaren den last der deputatie deses sijnodei gedragen hebbende, wort om syn grote arbeit, neersticheijt ende getrouwicheijt van de broederen bedanct. Ende is in

¹⁾ »lande" B voegt hierbij »alware de overicheden hare bijeencomsten houden". Ook C.

sijn plaetse vercoren D. HERMANNUS GERARDI, predicant tot Enchuijsen, om met D. JACOBO ROELANDI, die dit jaer continueert, den last der deputatie te dragen.

34.

Is bestemt tot den synodum van Gelderland D. JOANNES URSINUS, predicant tot Amsterdam, ende D. JOANNES WALESIIUS om ten naesten jare wt name deser vergaderinge met behoorlijke credentie te trecken tot den synodum van Groeningen.

35.

[*Angekommen predicanten.*] — Syn nieuwelicx dit jaer tot den dienst gepromoveert:

In den classe van Haerlem: FRANCISCUS LESPINOIJ voor die van Aelsmaer, MATTHIAS HASAERT voor die van Wyck op Zee ende Wyck binnen.

Ende in de classe van Edam: JOANNES JACOBI voor die van Purmerlant, VICTOR VAN TRIERE voor die van Schaerdam ende Edersem.

Alle dewelcke de broederen dier classen verclaerden wettelyck geexamineert ende tot den dienst der kercken beroupen ende toegelaten te wesen.

36.

[*Rekeninghe.*] — JOANNES URSINUS ende DODE JANSZ MEDENBLICK syn bestemt op de rekeninghe van D. JOANNE BOGAR[DO]. Hebben verclaert die in alles wel te accorderen ende te bestane ende dat de overgebleven penningen syn geleverd in handen D. JACOBI ROELANDI.

37.

[*Censura.*] — Gelyck de synodus met gebedt ende predicatie van D. JOANNE MATT[HSIO], preside, is aengevangen, also oock besloten met een predicatie, gedaen wt het 16 cap. Joannis versus ¹⁾ van D. ADOLPHO VENATORE, waerop gevolcht is censura morum ende Godt loff niet bevonden, dat berispensweerdich is. Ende is also de synodus in goeder vrede ende eenicheijt begonnen ende oock geeijndicht met aenroepinge ende dancksegginge tot Godt almachtich. Ende wat belangt ²⁾ den aenstaenden synodus sal deselve na order gehouden werden ten naesten jare tot Amsterdam. Actum in Haerlem desen derden Junij anno 1606.

JOHANNES MATTHISIUS, praeses synodi

JOANNES WILZOET, scriba synodi.

¹⁾ De verzen zijn in geen der codd. nader aangeduid. ²⁾ »tot Godt — belangt» ontbr. in B en C.